

# جهانی شدن، فن آوری اطلاعات و چالش‌های فراروی پلیس

امیرحسین یاوری بافقی

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی

## چکیده

بشر از آغاز آفرینش در مسیر تحولات و تغییرات متنوع بوده به طوری که این دریاچه‌های نو، مفاهیم متنوع، ایده‌ها و مسایل جدید ذهن‌های جست‌وجوگر افراد را به خود مشغول داشته به طوری که کرونین می‌گوید: «زندگی یک راهروی ساده و مستقیم نیست که ما در آن آزاد و بی دردسر گام برداریم و پیش برویم، زندگی مسیری تو در تو و پر پیچ و خم از گذرگاه‌هاست که ما باید راه خود را جست و جو کنیم.»

یکی از واژه‌هایی که در دهه اخیر مورد توجه واقع شده است، بحث مربوط به جهانی شدن است. این واژه نمایانگر نهاد آدمی در کشف فرصت‌های تازه در کسب توانایی‌های بالقوه و بالفعل بیشتری برای احاطه بر مقدرات محیط می‌باشد. تاریخچه این کلمه به دهه ۱۹۹۰ و به شروع افزایش قدرت، بخش خصوصی در نظام جهانی بر می‌گردد. در شرایطی که نظم نوین جهانی به شکل جدید و فارغ از نظرات قدیمی مربوط به ویژگی‌های یک سرزمین، کشور و علامت مهمی همچون مرز بود.

## کلیدواژه

فناوری اطلاعات / Information Technology / پلیس / police

جهانی شدن / Globalization

◀ بشر در فراز و نشیب زندگی خود پیوسته در مسیری گام برمی‌دارد که هر روز رویدادهای تازه، شرایط دوباره اندیشیدن را فراهم می‌کند. دریچه‌های نو، مفاهیم متنوع، آرمان‌ها و مسائل جدید ذهن‌های جست‌وجوگر افراد را به خود مشغول می‌سازد. در نتیجه هر کس از منظر خود به موضوع‌های پیرامونش نظر می‌اندازد و تلاش می‌کند تا با بیشترین امتیاز از دوره جدید زندگی خود عبور کند. همان‌گونه که کرونین می‌گوید:

«زندگی یک راهروی ساده و مستقیم نیست که ما در آن آزاد و بی‌دردسر گام برداریم و پیش برویم. زندگی مسیری تو در تو و پرپیچ و خم از گذرگاه‌هاست که ما باید راه خود را جستجو کنیم.» (جانسون، اسپنسر، ۱۳۷۹، ص ۷)

هر روز در رسانه‌ها و کتاب‌ها واژه‌های جدید از جمله اینترنت، بانک مجازی، تجارت الکترونیک و یا تقسیم‌بندی‌های جدید مانند تقسیم دوره‌های زندگی بشر به موج‌های اول، دوم، سوم و ... منتشر می‌شود و هر کس به فراخور حال خود، نظر و دیدگاه اختصاصی خود را درباره مفاهیم جدید سامان می‌دهد. یکی از این مفاهیم، واژه جهانی شدن است.

در این خصوص بحث‌های زیادی صورت گرفته شده است و همانند سایر موارد، انسان‌ها و در پی آن لزوماً دولت‌ها نیز از بین چند گزینه یکی از آنها را انتخاب نموده‌اند از جمله:

- ۱- این واژه یک حرف جدید و نوعی مد محسوب می‌شود، لذا گذراست.
- ۲- صبر می‌کنیم تا چند سالی بگذرد و واکنش افراد یا کشورهای دیگر را بررسی می‌کنیم.
- ۳- نه خیلی عمیق و نه خیلی گذرا و صرفاً در حد تبلیغات و حرفی برای گفتن به بررسی موضوع می‌پردازیم.

۴- با اختصاص زمان مناسب، ضمن ریشه‌یابی، به علل و عوامل پیدایش و گسترش موضوع مربوطه پرداخته و ضمن تحلیل فرصت‌ها و تهدیدها، به افزایش نقاط قوت و کاهش نقاط ضعف می‌پردازیم.

۵- در یک رفرم شدید، کلیه ساختارهای قبلی را به تفکر، ساختار و فناوری جدیدی تبدیل می‌کنیم. اما تصمیم‌گیری در هر یک از موارد فوق بسته به پیشینه، شرایط فعلی، ارزش‌ها، اهداف آتی و برنامه‌ها و روش‌هایی که برای دستیابی به اهداف مد نظر قرار داده‌ایم، تفاوت

### ۱- تاریخچه جهانی شدن

از نهاد بشر این گونه برمی آید که اگر در جزیره‌ای زندگی کند و بداند که در آن حوالی جزیره‌ای دیگر وجود دارد، اول به قصد شناسایی، تعیین ابعاد و سپس در جهت تعیین نقاط قوت و ضعف جزیره جدید، قدم برمی‌دارد و اگر شرایط اجازه داد، نسبت به ضمیمه کردن آن به جزیره قبلی اقدام می‌کند. به همین خاطر است که اگر کالایی در کارخانه‌ای تولید شود، توانایی‌های آن بر سایر قاره‌ها نیز تأثیرگذار خواهد بود؛ یعنی اگر جهان را یک سطح در هم تنیده و گسترده قلمداد کنیم، آنگاه هر نقطه‌ای از عالم می‌تواند سایر بخش‌ها را تحت تأثیر خود قرار دهد. قدر مسلم جهانی شدن یک واقعه مقطعی نبود بلکه بیشتر یک روند محسوب می‌شود که به همان نهاد بشر برمی‌گردد. برخی از صاحب نظران این روند را در پنج بخش تقسیم‌بندی نموده‌اند: (ایران زاده، سلیمان، ۱۳۸۰، ص ۲۱)

#### الف- روند اول:

از دهه ۱۹۹۰ تاکنون، اهمیت شرکت‌ها در نظام جهانی بیش از اهمیت دولت‌ها شده است و کشورها بر حسب شرکت‌های خود شناخته می‌شوند، به عنوان مثال، فروش شرکت جنرال موتورز (۱۷۸ میلیارد دلار در سال) تقریباً معادل تولید ناخالص ملی ۴۰ کشور در حال توسعه است.

#### ب- روند دوم:

روند دوم، گستردگی و به هم پیوستگی بازارهای پولی، مالی و بورس جهانی است.

#### ج- روند سوم:

گسترش ارتباطات ماهواره‌ای و شبکه‌های رایانه‌ای و در نتیجه گسترش داد و ستدهای فرهنگی و اطلاعاتی در سطح جهان است. به طوری که در فنلاند  $\frac{۱}{۴}$  و در آمریکا  $\frac{۱}{۲}$  مردم کاربر اینترنت می‌باشند.

## د- روند چهارم:

گسترش شبکه حمل و نقل بین‌المللی و کاهش شدید هزینه‌های آن است. به طوری که شاخص هزینه‌ها از سال ۱۹۲۰ تا سال ۱۹۹۰، از ۱۰۰ دلار به ۱۸ دلار تقلیل یافته است. هزینه مسافرت هوایی بر مبنای نفر / مایل از ۰/۶۸ دلار در سال ۱۹۳۰ به ۰/۱۱ دلار در سال ۱۹۹۰ کاهش یافته و قیمت رایانه نیز طی سی سال گذشته جدای از تحولات کیفی در قابلیت‌های آن، تقریباً ۱۲۵ برابر تقلیل یافته است.

## ه- روند پنجم:

تقسیم کار گسترده در همه شاخه‌ها بویژه در سطح جهان است. این امر به افزایش کیفیت محصول و کاهش شدید هزینه‌ها منجر شده است. (صنایعی و فتحی، ۱۳۸۰، ص ۲۴) اما اینکه جهانی شدن از چه زمانی آغاز شده باید به همان نهاد بشر مراجعه کرد و اینکه چه زمانی، شاید مرکانتیلیست‌ها (تجار) و استعمار بهترین علامت برای قرن ۱۶ باشند. اما در واقع تئوری‌ها و ابزارهای جدید امکان فراگیر شدن این مفهوم را در سال‌های اخیر عملی ساخته است.

## ۲- تعریف جهانی شدن

هر چند تعریف دقیق و موجزی از جهانی شدن در دست نیست، اما دانشمندان متفاوتی هر یک بر حسب نظر خود، تعریفی را ارائه داده‌اند. مارشال مک‌لوهان تمدن را بر سه تمدن: «شفاهی، چاپی و الکترونیکی» تقسیم کرده و اعتقاد دارد چون جامعه کنونی با بهره‌گیری از پیشرفت‌های الکترونیکی در حال حرکت به سوی مبادله اطلاعات به صورت چهره به چهره پیش می‌رود. پس جهان امروز مانند دهکده متعارف در پی اشاعه فرهنگ شفاهی است.

مانوئل کاستل، جهانی شدن را ظهور نوعی جامعه شبکه‌ای می‌داند که در ادامه حرکت سرمایه‌داری، اقتصاد بهینه، جامعه و فرهنگ را در برمی‌گیرد. (زاهدی، شمس‌السادات، ۱۳۸۰، ص ۲۷)

با جمع بندی نظرات پنج مفهوم ذیل استنباط می‌شود:

- (۱) جهانی شدن به عنوان بین‌المللی شدن است.
- (۲) جهانی شدن به عنوان باز شدن مرزها یا حذف مرزها می‌باشد.

- ۳) جهانی شدن به عنوان یک فرآیند انتقال سرمایه به قدرتمندان و یا حداقل به بهترین بازیگران خواهد بود.
- ۴) جهانی شدن به عنوان ایدئولوژی جهانی و همسان سازی تفکر است.
- ۵) جهانی شدن به عنوان یک پدیده علت و معلولی در یکسان سازی همه آحاد مردم، قدم برمی دارد.

### ۳- سازمان تجارت جهانی (W.T.O.)

در سال ۱۹۴۷ میلادی تعداد ۲۳ کشور به منظور نظم بخشیدن به نظام تجارت و داد و ستد کالا دست به یک توافق عمومی زده و سازمان گات<sup>(۱)</sup> را بنا نهادند و هر ۴ سال یکبار به رفع موانع و غالباً در سطح صنعت کشورهای عضو می پرداختند. یکی از اصول محوری گات، اصل دولت کامله الوداد یعنی عدم اعمال تبعیض بین کشورهای عضو است و از حیث ساختاری یکی از مؤسسه های تخصصی وابسته به سازمان ملل است. در سال ۱۹۹۵ میلادی سازمان تجارت جهانی، که موجودی فزاینده از گات است، بر مبنای پیشنهاد کانادا، مکزیک و اتحادیه اروپا به وجود آمد. این سازمان جدید در تمام بخش ها (حتی سرمایه های فکری) و در سطح تمام کشورهای عضو (حدود ۱۳۶ کشور) معتقد به آزاد سازی محدودیت ها است. هم اکنون بیش از ۱۳۶ کشور با در اختیار داشتن در حدود ۹۰ درصد تجارت جهانی عضو جهانی (W.T.O) می باشند. عمده ترین اهداف این سازمان عبارتند از:

- ۱) تدوین قوانین تجارت بین المللی به منظور تسریع در توسعه اقتصادی کشورها؛
- ۲) بالا بردن سهم کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته در تجارت جهانی؛
- ۳) کاهش شکاف سطح زندگی کشورهای فقیر و غنی؛
- ۴) حفاظت از محیط زیست؛
- ۵) گسترش تولید و مبادله کالا؛
- ۶) دستیابی به توسعه پایدار؛

این اهداف لازم است در راستای اصول ذیل به تحقق برسد:

- ۱) کاهش تعرفه های گمرکی به حداقل ممکن؛

- (۲) رعایت اصل کامله‌الوداد؛ (هنکامی که دو کشور عضو به هم امتیاز می‌دهند، این امتیازات به کشورهای عضو تسری می‌یابد)
- (۳) ممنوعیت استفاده از موانع غیرتعرفه‌ای؛ (کشور عضو به منظور حمایت از تولید داخلی نمی‌توانند محدودیت‌های مقداری در صادرات و واردات وضع نمایند)
- (۴) رفع اختلافات تجاری بین اعضا از طریق انجام مذاکرات مستقیم. (ایران زاده، سلیمان، ۱۳۸۰، ص ۶۶)

علاوه بر موارد فوق دولت‌ها باید موارد ذیل را رعایت کنند:

- (۱) شفافیت در اعلام اطلاعات و قیمت تمام شده کالا؛
- (۲) کاهش مداخلت دولت (کاهش یارانه‌ها و هر نوع حمایت دولتی از سازمان‌ها، شرکت‌ها و افراد و حذف هر نوع محدودیت گمرکی) و افزایش ابعاد نظارتی؛
- (۳) سمت‌گیری اقتصادی داخلی به نیازهای اقتصاد جهانی؛
- (۴) حذف کلیه حمایت‌های دولتی و واگذاری کلیه امور به سیستم خصوصی کشور.

#### ۴- جهانی شدن، تهدید یا فرصت

در خصوص جهانی شدن دانشمندان زیادی در دنیا نظرات مختلفی ارائه داده‌اند که برخی از ویژگی‌های منفی و مثبت آن به شرح زیر است:

##### الف - معایب:

- (۱) تنزل قدرت سیاسی دولت در حد مسئول هماهنگی بین بخش خصوصی و صرفاً تدوین راهبردها؛
- (۲) کاهش روحیه ملی‌گرایی، قوم‌گرایی و مذهب‌گرایی؛
- (۳) خلق جوامع (بدون مرز) مجازی با پذیرش تساهل در اصول اولیه ارتباط (فرهنگ، رنگ پوست، تحصیلات، نوع قوم و مذهب)؛
- (۴) رشد فقر در جهان، به طوری که از سال ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۵ تفاوت درآمد ثروتمندترین افراد نسبت به فقیرترین افراد، ۲۰ برابر افزایش یافته است. این موضوع فارغ از ابعاد جهانی، در داخل کشورها هم شرایط خاصی را دارا است. به طوری که در سال ۱۹۷۹ نیز بالاترین گروه ۱۰ درصدی در حدود ۳۷/۶ درصد درآمد را به خود اختصاص می‌داد. نکته مهم دیگر

- آن که درآمد سرانه بالا نمایانگر عدم وجود فقر در جامعه نمی باشد؛
- (۵) رواج سریع بحران های مالی و آسیب پذیری کشورهای ضعیف؛
- (۶) اخذ تصمیم های مالی و پولی توسط مؤسسه های بین المللی، که غالباً با شرایط کشورهای پیشرفته هماهنگ است؛
- (۷) اعمال فشار کشورها برای تغییر مفاد قانون اساسی؛
- (۸) وضعیت سخت رقابت واحدهای صنعتی داخلی با واحدهای صنعتی سایر کشورها؛
- (۹) تشدید بحران اشتغال؛
- (۱۰) فرار مغزها به صورت فیزیکی و یا کارکردن اندیشمندان برای شرکت های فرامرزی با بهره گیری از تحولات فن آوری اطلاعات؛
- (۱۱) احتمال بروز تنش هایی که ریشه در همدردی قشری از جامعه با قشری از جوامع دیگر دارد؛
- (۱۲) کنترل دقیق مردم در کشورهای پیشرفته و عدم امکان کنترل مردم در کشورهای در حال توسعه. (استفاده از کارت اعتباری بهترین روش کنترل مردم در جغرافیا است.)
- (۱۳) حضور منظم کشورهای پیشرفته در همه ابعاد زندگی جهان سوم از طریق صدور فن آوری پیشرفته به ویژه در حوزه بانک های اطلاعاتی .

#### ب - مزایا:

- (۱) تعداد بیشتری از مردم وارد گستره جهانی نظام سرمایه داری می شوند؛ (به عنوان مثال، یک ایرانی می تواند زمینی را در شیلی و یا سهامی را در توکیو بخرد.)
- (۲) افزایش رفاه جهانی ناشی از کاهش هزینه ها؛
- (۳) سهولت در امر مهاجرت و برخورداری از شرایط بهتر زندگی برای مهاجران؛
- (۴) امکان دستیابی مردم جهان به تخصص، ایده آله و مفاهیم و ارزش های یک متخصص یا اندیشمند در حوزه های متنوع. (فرد جهانی)
- (۵) امکان حل مسائل فلسفی، ریاضی، نجوم و ... با بهره گیری از تنوع نظریه ها؛
- (۶) ترس دولت ها از اقدامات غیرمسئولانه؛
- (۷) دو طرفه شدن ابزار کنترل دولت - مردم: (زاهدی، شمس السادات، ۱۳۷۹، ص ۶۸)
- (۸) افزایش کارایی محصولات تولیدی؛

۹) افزایش سطح علمی و آموزش منابع انسانی؛

۱۰) امکان جذب نیروی انسانی با هوش و علاقه‌مند.

نکته مهم این است که به این موضوع با کدام دید نگاه کنیم، به عنوان مثال، تیغ جراحی هم می‌تواند عامل آسیب به جسم باشد و هم عامل کاهش آسیب رسیدن به بدن محسوب گردد که این امر بستگی به کسی دارد که این تیغ را در دست می‌گیرد. پدیده جهانی شدن نیز با توجه به زاویه دید و نگاه بدان دارای آثار مثبت و منفی است.

### ۵- شرایط کلان اجتماعی

تغییرات بسیار سریع در حوزه‌های متفاوت زندگی، هر چند رفاه بسیاری را برای ما به ارمغان آورده‌اند، ولی در عین حال فشار زیادی ناشی از انطباق پذیری و انعطاف پذیری را نیز بر ما وارد ساخته‌اند. شما مجبورید پس از خرید هر نوع جدیدی از گوشی تلفن همراه، تلویزیون، خودرو و ...، چند ساعت دفترچه کار با آن را بخوانید و این تازه اول راه است. شکل‌های متنوعی از شغل، فرآیندهای تولید، صنایع، عملکردها، سازمان‌ها، رفتار با منابع انسانی، راهبردها و هزاران موضوع دیگر نیز احتیاج به آموزش اولیه دارند (تغییر در رفتار) دارند؛ یعنی آدم‌ها باید بگیرند مرتباً ساختارهای ذهنی خود را تنظیم کنند و فرآیند جدیدی را مبتنی بر شرایط روز، جایگزین آن نمایند؛ به عبارت دیگر هر روز جسم راحت‌تر شده ولی روح بیشتر درگیر انواع مسائل متنوع و گوناگون می‌شود. اگر کمی به اخبار روزانه توجه کنید، می‌بینید که مرتباً قیمت ارز، بورس، شیوع برخی بیماری‌ها (مانند سارس، جنون گاوی، هپاتیت ب)، رفتارهای تروریستی، زلزله و غیره در آن پخش می‌شود تا اگر کسی در حوزه‌ای سرمایه‌ای دارد، زودتر به فکر چاره بیفتد.

یک دستگاه خودرو، هواپیما، رایانه و بسیاری از اقلام دیگر هم اکنون فاقد تولید کننده مشخصی هستند. رقم قابل ملاحظه‌ای قطعه تولید شده توسط کشورهای متنوع با یکدیگر مونتاژ شده و تبدیل به یک کالا می‌شوند. در حالی که شرکتی عملیات خدمات پس از فروش را به عهده می‌گیرد که سهام آن متعلق به شرکت‌های تولید کننده آن کالا نمی‌باشد. سازمان‌ها، شرکت‌ها و حتی دولت‌ها درک می‌کنند که تعامل آنها با محیط‌های بیرونی در حال افزایش است. لذا بخش‌های کوچکتر به تدریج خود اتکاتر و غیرقابل کنترل‌تر می‌شوند. در بسیاری از مواقع دیگر حتی کارمند بعد از خود را نخواهیم دید. او در آینده



اطلاعات را از یک کد (که نمی داند کجاست) دریافت می کند، تغییرات لازم را مطابق استانداردها انجام می دهد و مطابق دستورها، محصول جدید را به نفر بالاتر، که دارای یک کد است (ولی نمی داند کجاست)، ارسال می کند. اینکه او این کار را چه ساعتی در چه حالتی و در کجا انجام می دهد، مهم نیست، بلکه اثربخشی و صحت اقدامات انجام شده اهمیت دارد. مدیران باید یاد بگیرند که ساختن سوله ها، بایگانی های قطور، انواع و اقسام پوشه ها و آدم های بی حوصله به درد همان بایگانی ها می خورند. امروز اگر تحولات اساسی در نگهداری اطلاعات را بپذیریم، آنگاه درک می کنیم که فرآیند تبدیل داده خام به اطلاعات، تنها راز موفقیت افراد، مدیران، سازمان ها و حتی دولت ها هست؛ زیرا همه چیز به سوی مجازی شدن پیش می رود. دیگر مهم نیست که یک سازمان چند نفر کارمند دارد، بلکه مهم آن است که چند نفر کارمند آگاه به علم تبدیل داده به اطلاعات را دارد.

اخیراً دسته ها و گروه های مختلف از نوجوانان تا وبلاگ نویس ها و طرفداران اندیشه های خاص سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دیگر، در پی تماس تلفنی یا توزیع خبرنامه ها و اعلامیه ها نبوده بلکه با تهیه یک نامه الکترونیک یا یک پیغام در صفحه وبلاگ خود و کپی آن برای هر کس (به هر تعداد) و فشار دادن یک دکمه قرارهای بعدی را قطعی می کنند. آیا ابزارهای کنترل گذشته مانند داشتن کمان در جنگ الکترونیک نمی باشد؟ در این راستا لزوم افزایش مهارت ها و بهره گیری از تجهیزات نوین، که به استحکام حاکمیت کمک کند، ضروری به نظر می رسد. لذا نهادهای دولتی باید خود سرمایه گذاری کنند.

### ۶- تحولات در عرصه کنترل

فنآوری اطلاعات تحولات اساسی در حیطه کنترل به وجود آورده است. به طوری که اگر ابزارهای کنترل را در چهار زمینه کلی تقسیم بندی کنیم، به این نتیجه می رسیم که کنترل از مراحل سنتی کاریزماتیک و بوروکراتیک گذر کرده و وارد عصر کنترل انفورماتیک شده است.

این چهار زمینه عبارتند از:

۱) کاریزماتیک (رهبرسالاری)؛

۲) بروکراتیک؛

۳) انفورماتیک؛

۴) اینتوکراسی. (کنترل از طریق نرم افزارها)

در اینتوکراسی، کنترل از طریق نرم افزارها و مبتنی بر تفکر ماتریسی اعمال می شود. کافی است سیستم تقاطع سطر و ستون را مورد توجه قرار دهد، لذا با حداقل کنترل، حداکثر اثربخشی و کارایی پدید می آید؛ به عبارت دیگر، صرفاً مکانیزم کنترل تغییر پیدا نموده است؛ زیرا فنآوری اطلاعات سبب یکپارچگی بیشتر دستگاه های حکومتی شده و تفکیک قوا را به حداقل می رساند. اما برای رفع این شرایط، اگر فنآورهای اطلاعات از دو بُعد کمی (وجود اطلاعات فراوان) و کیفی (اطلاعات شفاف و واقعی) در اختیار مردم قرار گیرد، آنگاه پایه های دموکراسی تحکیم می یابد. (زاهدی، شمس السادات، ۱۳۷۹، ص ۶۶)

#### ۷- جهانی شدن، فرهنگ و آینده

فرهنگ را مجموعه آداب و رسوم، اندیشه ها، عقاید، هنرها، آیین ها و آثار مردمی می دانند که از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود. در حال حاضر آداب یکسان، اندیشه های همگون، هنرها و آیین های هم شکل عرضه می گردد. همه جا تبلیغ می شود که زبان غالب در دنیا، زبان انگلیسی است بهترین کت و شلوار از کجا و بهترین خودرو تولید فلان جاست، مرفه یعنی اینکه فرد اینگونه زندگی کند. درست است که در این سپهر اطلاعاتی، مطالب بسیار زیادی درخصوص بودا، زرتشت، انبیاء و پیامبران الهی قابل دستیابی است، اما الگوی مصرف آن الگویی نیست که ریشه در مذهب خاصی داشته باشد.

امروزه، ممکن است مؤدب نشستن در مقابل پدر حداقل به خاطر این که دیگر او مراد، معلم، منبع تولید و بسیاری دیگر از صفات نیست، نادیده گرفته شود.

امروز هر کس که بتواند عقاید، نظریات و علائق خود را با بهره گیری از هنرهای نوین و فن های مناسب از دریچه صفحات تلویزیون، رایانه و... به مخاطبان خود بهتر عرضه کند، او فردی با طرفداران بیشتر است. البته این موفقیت به علت تلاش بقیه نیز قطعاً خیلی دوام نخواهد داشت. مهم این است که چه کسی آینده بهتری را ترسیم کند.

این توجه به آینده از آغاز عصر اکتشاف، رشد قابل توجهی یافته است و سیستمی موفق تر خواهد بود که بتواند تصویری روشن تر از فردا ارائه کند، به همین علت در زندگی

برخی افراد آینده سه ویژگی دارد: (کری، جیمز دبلیو، ۱۳۷۶، ص ۲۴۸)

۱) آینده انگیزه ای برای زنده کردن خوشبینی و ایمان است؛

۲) آینده به توازن قوا و تحقق مسلک منجر می شود؛

۳) آینده در سایه فنآوری رایانه ای تجلی می یابد.

لذا در این شرایط به همه دنیا تحمیل می شود که آینده یعنی دانش آنها، بدون اینکه لزوم بررسی معناداری آن دانش مورد توجه قرار گیرد.

## ۸- جهانی شدن و جامعه

نیروهای پلیس معمولاً با ساختار گرفتن تشکل های جمعی در اجتماعات و رواج شهرنشینی سامان می یابند به این معنی که هر آنچه در زندگی بشر از قبل از تولد تا سالها پس از مرگش رخ می دهد در حیطه کار پلیس قرار می گیرد. با این حال لازم است تا به مقوله های ذیل به دیدی دیگر توجه بیافکنیم:

### الف - تجارت الکترونیکی:

برابر یک تعریف ساده، تجارت الکترونیکی را می توان انجام هر گونه امور تجاری به صورت **online** و اینترنت بیان کرد و بر حسب تعریفی دیگر عبارت است از: مجموعه ارتباطات، مدیریت داده و سرویس های امنیتی در اتوبان اطلاعات که لازم است: (بختیاری،

شهرام، ۱۳۸۰، ص ۳۰)

۱) قابل اطمینان باشد؛

۲) اندازه آن قابل تغییر باشد؛

۳) قابل پیگیری عادی نباشد؛

۴) هماهنگ با سایر سیستم ها باشد؛

۵) با روش های پرداخت انعطاف داشته باشد؛

۶) از کارایی لازم برخوردار باشد.

این وضعیت، شرایط را برای رسیدن به ۴۰۰ میلیارد دلار تجارت الکترونیکی در سال ۲۰۰۳ فراهم ساخته است.

ب - انواع مذاکرات الکترونیکی؛

ج - دولت الکترونیکی شامل شهروندان، بنگاه های اقتصادی و موسسه های دولتی؛

(ابراهیم و بختیاری، ۱۳۸۰، ص ۶۰)

د - بانکداری الکترونیکی؛

هـ - انواع کارت‌های اعتباری؛

و - شرکت‌های مجازی؛

ز - آموزش الکترونیکی؛

ح - انواع سمینارها و سخنرانی‌ها؛

ط - اجرای دستورهای راه دور؛

ی - بهداشت الکترونیکی .

### ۹- چالش‌های فراروی پلیس

پلیس به زودی متأثر از تحولات جهانی شدن با مشکلات ذیل در ابعادی جدید مواجه خواهد بود که این امر نیازمند انجام مطالعات عمیق در مراکز مطالعاتی سازمان‌های پلیسی است:

۱) حذف مرزها یا تحول اساسی در مفهوم مرزهای فیزیکی، به تغییر دیواره سنتی محافظ و دفاعی موجود در مرزها منجر می‌شود. پس ورود و خروج افراد ثبت نمی‌شود، نیازی به اخذ ویزا و مجوز برای سخنرانی نبوده و پس از سخنرانی هم معلوم است چه کسی باید کنترل شود.

۲) شکل‌های جدید انتقال سرمایه و تفکر ایجاد واحدهای «ایست و بازرسی»، دستگیری سارقان با روش‌های سنتی را به چالش کشانده و تصاویر متنوعی از پولشویی، ساختار ذهنی کار آگاهان پلیس را دگرگون می‌سازد.

۳) رواج تفکرات، روش‌های زندگی، الگوهای پوشش و تعدد عقاید و اعتقادات، لزوم افزایش آموزش‌های عمیق مذهبی در نیروی پلیس را برای اصلاح دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها را ضروری می‌سازد؛ زیرا در غیر این صورت آمار درگیری‌های پلیس با افراد، جمعیت‌ها و گروه‌ها افزایش خواهد یافت .

۴) حذف حمایت‌های دولتی از صنایع داخلی، به ورشکستگی آنها و افزایش بیکاری تا سقف ۱۰٪ جمعیت کشور منجر خواهد شد. افزایش بیکاری عامل عمده اعتراضات، افزایش جرایم و تشنجات در جوامع است.

۵) واگذاری حوزه‌های اختیار دولتی به بخش خصوصی، توان پلیس را در دسترسی به

اسناد، مدارک و بانک‌های اطلاعاتی رایانه‌ای کاهش می‌دهد. لذا ردیابی مجرمان با مشکل مواجه شده و هزینه عملیات‌های انتظامی و حضور فیزیکی پلیس در سطح جوامع افزایش می‌یابد.

۶) نوپایی فرایند جذب و استخدام افراد مستعد و تحصیل کرده در مجموعه پلیس و در نتیجه نیاز به زمان برای افزایش بهره‌وری از دستاوردهای آنان.

۷) تازگی مفهوم جهانی شدن مشکلاتی را به صورت طبیعی ایجاد می‌کند، از این رو ضرورت حرکت به سوی آشنایی هرچه بیشتر فرماندهان و مسئولان ارشد سازمان‌های پلیسی دنیا با این مفهوم و کارکردها و تأثیرات آن در حوزه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و ارتقاء بهره‌دهی آنها به طور کامل محسوس می‌نماید.

۸) تنوع در ساختار نرم‌افزارهای بانک‌های اطلاعات طراحی شده در نهادهای دولتی و خصوصی، سرعت دستیابی پلیس به اخبار و اطلاعات مورد نیاز را کاهش می‌دهد که در نتیجه آن خدمات انتظامی با تأخیر در اختیار شهروندان قرار می‌گیرد. این امر در ساده‌ترین حالت خود به افزایش شاخص ناامنی روانی در جامعه منجر می‌شود.

۹) رشد بی‌سابقه جرایم رایانه‌ای، زیان‌های بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی و اعتباری، شرایط بحران‌های مالی و نفوذ به سایت‌ها، سرقت اطلاعات و سوء استفاده از اطلاعات و سوابق افراد مکان به وجود آمدن بحران‌های اجتماعی، سیاسی و اخلاقی را برای افراد، خانواده‌ها، سازمان‌ها و غیره فراهم می‌سازد.

۱۰) ارائه آموزش‌هایی از قبیل تهیه بمب‌های دستی، سرقت از واحدهای صنفی و... به افزایش قدرت تحلیل پلیس در اجرای عملیات‌های صحیح انتظامی نیاز دارد.

۱۱) اجرای دستورهای از راه دور، جان بسیاری از نیروهای انتظامی را با خطر مواجه می‌سازد.

۱۲) بارزترین نمود جهانی شدن، عرضه نیروی کار ارزان است. کشور چین هم اکنون به کشورهای جهان عرضه هر نوع مهندس و کارشناس را با حقوق دو میلیون ریال در هر کجای کشور و بدون مسکن مناسب (سالنی که تحت تأثیر تغییرات جوی نباشد) پیشنهاد کرده است.

در این شرایط دو وضعیت را باید مدنظر قرار داد :

الف - عرضه کارگر و متخصص ارزان و همچنین محصولات ارزان قیمت بزودی بازار کار،

تولید و سرمایه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. نگاهی به بازار کفش، پارچه، موتورسیکلت، رایانه، صنایع تبدیلی، صنایع بسته‌بندی، ابزارآلات و تجهیزات فنی و غیره تأیید کننده این ادعاست. این امر منجر به تعطیلی و کم‌بازدهی کارخانه‌های کوچک و بزرگ شده و پیدایش بیکاری سراسری، علاوه بر بیکاران موجود، شرایط را برای اعتراضات عمومی، خرابکاری‌ها، جرم و جنایت، فرار سرمایه از کشورها، استحاله فرهنگی و... فراهم می‌سازد. در این شرایط سازمان‌های پلیسی باید طرح‌های منطقی، کارا و اجرایی را آماده کند.

ب - یکی از موضوع‌های جالب و قابل طرح در این زمینه، الگوها و سیستم‌های گزینش و آموزش نیروی انتظامی است. به طوری که ممکن است کشورهای دیگر در آینده به ایران اعزام افسران و درجه‌داران پلیس زن و مرد مسلمان آموزش دیده در دانشکده‌های پلیس و آگاه به زبان فارسی و حداقل یک زبان خارجی، فنآوری اطلاعات، ورزش رزمی و... با حقوق ماهیانه دو میلیون ریال بدون اضافه کاری، پاداش، بیمه، بازنشستگی و حتی پیشرفت شغلی را پیشنهاد کنند. در این صورت معاونت‌های آموزش، نیروی انسانی، و... و از همه مهم‌تر دانشگاه علوم انتظامی در مقابل چالش بزرگ «انتخاب و تصمیم‌گیری» باید روش‌های جدید تصمیم‌گیری را بیازمایند.

۱۳) جهانی شدن یا دهکده جهانی با جنبه پلیسی یعنی وجود یک مخزن، مرکز و یا رایانه مرکزی (Server) برای پلیس‌های جهان، که هر آنچه دارند در آن قرار دهند و از داشته‌های دیگران نیز استفاده کنند. سؤال مهم این است که آیا ما با اسلوب‌های تولید و ارائه اطلاعات سایر پلیس‌های جهان آشنا هستیم؟ آیا می‌توانیم به ترکیب اطلاعات خود با اطلاعات کشور مکزیک، زامبیا، ژاپن، گرجستان و یمن اقدام کنیم؟ پاسخ به این سؤال زمانی مشکل می‌شود که بدانیم طی چند سال اخیر ناچا نخواست و یا نتوانسته در مقر اینترپل و یا در کشورهای دارای جمعیت زیاد مهاجر ایرانی دقتی تأسیس کند. نگاهی به سفرهای اداره کل پلیس بین‌الملل نشان می‌دهد که اکثر سفرهای ناچا به سایر کشورها صرفاً بازدید از خروجی‌های سیستم‌های تولید اندیشه، محصول و الگو بوده است.

#### ۱۰- نتیجه‌گیری

با جمع بندی مطالب ارائه شده به نظر می‌رسد که جهانی شدن یک روند طبیعی در

مسیر رشد توانمندان است. اینکه ما «توانمند هستیم یا خیر» موضوعی جدی محسوب می‌شود. هر انسانی ماهیتاً در اولین تلاش خود سعی می‌کند جزیره‌های و شهرهای اطراف، کشورها، قاره‌ها و یا سایر کرات را مورد شناسایی قرار داده، ویژگی‌های حوزه‌های جدید را مشخص کند، ابعاد آن را درک نماید، نقاط ضعف و قوت آن را تعیین و با شرایط خود مقایسه کند، نمایندگان، آداب و عقاید خود را به حوزه‌های نوین اعزام و ارسال کند و به ثبت و گسترش آن بپردازد. بدیهی است در حوزه‌های جدید حالت‌های متفاوتی رخ می‌دهد که در یک تقسیم‌بندی به شرح ذیل است: (زاهدی، شمس‌السادات، ۱۳۷۹، ص ۴۷)

#### الف - استیلای فرهنگی:

یک فرد تحت استیلا مجبور است، به همان روش کشور مبدأ زندگی و کار کند؛ به عنوان مثال، یک شرکت آلمانی در ایران، به زبان اصلی حرف می‌زند.

#### ب - همسازی فرهنگی:

آداب، روش‌ها و زبان کشور مقصد را یاد بگیرد. به عنوان مثال، کارمند ایرانی در ایران، آلمانی حرف بزند.

#### ج - مصالحه فرهنگی:

ترکیب دو حالت قبلی، هر یک امتیازاتی به طرف مقابل بدهد؛ به عنوان مثال، هر دو طرف مترجم داشته باشند.

#### د - اجتناب فرهنگی:

هر دو طرف از تعارض و هر نوع رویارویی پرهیز کنند.

#### هـ - هم افزایی فرهنگی:

هر دو طرف ضمن ارج نهادن به ارزش‌های یکدیگر، راه حل‌های جدید برای مسائل موجود ارائه کنند.

با این اوصاف دیگر تفاوت نمی‌کند که با شرایط جدید بچنگیم یا تمایل به گفت و گو را افزایش دهیم. مهم این است که فرهنگ، آداب، فناوری، لباس، زبان، دین و هر چیز مهمی که در زندگی ما وجود دارد، باید شرایط محبوبیت را داشته باشد تا همه به آن توجه کنند؛ یعنی اگر رفتارهای ما دارای برتری بیشتر و منطبق‌تر بر عقاید جهانی باشد، ما در این مقوله و حوزه فاتح و نظریه پرداز خواهیم بود. اگر با کشورهای قدرتمند همسان باشیم،

باید مذاکره کنیم و اگر کمتر و ضعیف‌تر از آنها باشیم، تنها راه حل، مقاومت در مقابل شرایط حادث شده است. اما نکته باریک و مهم در اینجا همان مبحث مقاومت است. اگر همه ارکان محیط در حال تغییر است، پس لزوماً انواع، شرایط و قابلیت های مقاومت هم تحول و تغییر یافته است؛ یعنی اگر تصور کنیم که با بستن دروازه‌های کشور از نفوذ کشورهای دیگر جلوگیری کنیم، در واقع از ابزار مقاومت سال‌های بسیار دور که البته در امروز این ابزار قطعاً کارساز نخواهند بود.

صرف توجه به بالا و پایین رفتن نمودارها، نمی‌تواند شرایط ما را بازگو کند، بویژه اینکه رفتار پلیس با تحولات فرهنگی غالباً تحت دستورالعمل های مسئولان سیاسی کشوری و فشارهای مردمی است. نیروی انتظامی می‌تواند از ابزارهای کنترل دوگانه ناشی از تکامل فناوری اطلاعات درکسب خبرهای مردمی و تشریح وضعیت برای مردم، بهره لازم و کامل راکسب کند؛ زیرا کلیه مقولات مورد بحث از جمله تاثیرات جهانی شدن، دولت، تجارت، آموزش و بانکداری الکترونیکی نیازمند پلیس های الکترونیکی مؤثری است که از هم افزایی بانک‌های اطلاعاتی تولید شده در سازمان‌ها و نهادهای دولتی و حتی خصوصی برخوردار شود تا امکان حصول سه هدف اصلی پلیس یعنی پیشگیری از جرم، کشف جرم و ارائه خدمات انتظامی به تمام اقشار جامعه عملی گردد. این هدفی است که به همت والای مسئولان نظام و نیروی انتظامی منوط می‌باشد.

## (۱۱) پیشنهادها

موارد فوق، لزوم انجام تحولات اساسی در ساختارها، فرهنگ سازمانی، عملیات‌ها، گروه‌بندی‌ها و آموزش‌های نیروی پلیس را ضروری می‌سازد. در این راستا پیشنهاد می‌گردد پلیس اقدامات ذیل را ملحوظ نظر خود قرار دهد:

۱) برنامه ریزی مبتنی بر نظریه سیستم‌ها؛

۲) کوچک سازی؛

۳) ایجاد محیط مناسب و مستعد برای کارآمدی و بهره‌دهی زیاد از طریق:

الف - شناسایی کارمندانی که باید بمانند و حذف افراد با بهره کم؛

ب - تقدیر از کارکنان فعال، خلاق، وظیفه شناس و فداکار؛

ج - تغییر در نظام پرداخت.



۴) استفاده از واحدهای گشتی خودگردان وابسته به شبکه حرکت دیتا که به افزایش عملکرد تیم‌ها منجر می‌شود؛ (در این شرایط افسران گشت مبتنی بر اساس بانک‌های اطلاعاتی که در دسترس دارند، می‌توانند مشخصات سوژه مورد نظر را یافته و به عملیات بپردازند، بنابراین پلیس کمترین برخورد را با مردم ایجاد کرده و بخشی از عملیات‌ها افزایش می‌یابد.)

۵) تلاش در جهت نظریه پردازی، تهیه دکترین انتظامی و خرید کردن مفاهیم آن تا سطوح جزئی؛

۶) افزایش روحیه هماهنگی در فرهنگ سازمانی، دیتا و اطلاعات، برنامه ریزی و کنترل، به گونه‌ای که هر واحد فعالیت ویژه خود را انجام دهد، ولی در نهایت یک موزیک موزون و بازتاب یک هم نوازی هماهنگ به چشم جامعه بخورد؛

۷) تحول در نظام آموزشی افسران و درجه‌داران؛

۸) آگاه سازی کارکنان از تحولات محیطی، منطقه‌ای و جهانی؛

۹) آگاه سازی کارکنان از مباحث روان‌شناسی، جامعه شناسی، حقوقی و علوم ارتباطات؛

۱۰) جهانی اندیشیدن و منطقه‌ای عمل کردن؛

۱۱) راه‌اندازی و تقویت پلیس انفورماتیک در راستای ویژگی‌های دوران اینفوکرآسی؛

۱۲) ایجاد تعامل هوشمند، پویا و منطقی بین پلیس و سایر نهادهای دولتی بویژه حوزه‌های

فرهنگی، صدا و سیما، مراکز مطالعاتی، حوزه‌های پژوهشی و واحدهای دانشگاهی. ►

## منابع و مآخذ

- ۱- ابراهیمی و بختیاری، (۱۳۸۰). دولت الکترونیکی. مجموعه مقالات همایش جهانی و شهرهای الکترونیکی و اینترنتی در جزیره کیش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ص ۶۰.
- ۲- ایران زاده، سلیمان، (۱۳۸۰). جهانی شدن و تحولات استراتژیک در مدیریت و سازمان، ناشر: مرکز آموزش مدیریت دولتی (تبریز)، صص ۶۶-۲۷-۲۱.
- ۳- بختیاری، شهرام، (۱۳۸۰). پرداخت مبالغ کم از طریق اینترنت. مجموعه مقالات همایش جهانی و شهرهای الکترونیکی و اینترنتی در جزیره کیش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ص ۳۰.

- ۴- جانسون، اسپنسر، (۱۳۷۹). چه کسی پنیر مرا برداشت، مترجم: مامک بهادرزاده، نشر: پیک آوین، چاپ دوم، تهران، ص ۷.
- ۵- زاهدی، شمس السادات، (۱۳۸۰). نقش فن آوری های نوین ارتباطی در مدیریت دموکراتیک جامع. دانشگاه علامه طباطبائی، مجله مدیریت، صص ۶۸-۶۶.
- ۶- زاهدی، شمس السادات، (۱۳۷۹). مدیریت فراملیتی و جهانی (نگرش تطبیقی) سمت، چاپ اول، تهران، ص ۴۷.
- ۷- صناعی و فتحی، (۱۳۸۰). بازاریابی و تجارت الکترونیک، مجموعه مقالات همایش جهانی و شهرهای الکترونیکی و اینترنتی در جزیره کیش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ص ۲۴.
- ۸- کری، جیمز دبلیو، (۱۳۷۶). ارتباطات و فرهنگ، مترجم: مریم داداشی، انتشارات نقطه، تهران، چاپ اول، ص ۲۴۸.



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی